

DECISIÓ DE LA SÍNDICA DE GREUGES REFERENT A L'ACTUACIÓ D'OFICI ARRAN DE L'ESFONDRAENT D'UN BLOC DE NÍNIXOLS DEL CEMENTIRI DE MONTJUÏC

TRAMITACIÓ

- El 20 de setembre de 2017, s'inicia una actuació d'ofici arran de l'esfondrament d'un bloc de nínxols al Cementiri de Montjuïc, que va tenir lloc el 15 de setembre de 2017, i després de rebre queixes de diversos ciutadans afectats per l'esfondrament.
- La comprovació del fet presumptament greujós ha comportat, en síntesi, l'estudi de les circumstàncies concurrents, l'anàlisi de la normativa aplicable i l'observació de si s'havien aplicat els principis de bona Administració per a la salvaguarda dels drets fonamentals a la ciutat. Amb aquesta finalitat, aquesta Sindicatura ha dut a terme les accions següents:
 - El 19 de setembre de 2017 la Síndica de Greuges de Barcelona i part del seu equip es va desplaçar al lloc del fet per comprovar personalment l'abast dels fets. Alhora es va reunir amb el director general de Cementiris de Barcelona, SA (CB, SA).
 - El 20 de setembre de 2017 va demanar informe a la Regidoria de Presidència, Aigua i Energia per tal de conèixer les possibles causes que van originar el col·lapse de la construcció funerària; la seva gestió, i la informació i el tracte que s'estava dispensant als titulars dels drets funeraris corresponents als nínxols afectats. Concretament es va sol·licitar la següent informació:
 - Les actuacions concretes que es van realitzar des del moment en què es va detectar l'esquerda que va ser valorada com d'alt risc.
 - El nombre total de difunts que ocupaven els 144 nínxols que s'han vist afectats, així com la forma com es realitzaran les tasques de recuperació i identificació de les restes.
 - L'atenció dispensada als familiars de les persones inhumades.
 - El protocol que se seguirà amb les famílies afectades en les tasques d'identificació i tractament posterior de les persones inhumades.
 - Quin peritatge es realitzarà per determinar l'origen i la causa de l'ensorrament i si aquest tindria validesa posterior en el cas que alguns afectats presentessin denúncies.
 - Quines accions es duran a terme per garantir la seguretat en el conjunt edificat del Cementiri.
 - De quina forma s'actualitza el Pla Director 2007 del Cementiri de Montjuïc.
 - El conjunt d'actuacions que s'han executat després de la seva elaboració i la inversió que ha suposat.
 - Si CB,SA, disposa d'una assegurança per cobrir els danys patits al recinte amb motiu de l'ensorrament.

- Que porti còpia de l'acta del Consell d'Administració de CB,SA, que va tenir lloc el mateix dia 15 de setembre, en el qual es va anunciar l'accident i es va acordar el tractament davant els mitjans de comunicació.
- El 20 de setembre de 2017 va demanar informe a Bombers de Barcelona per conèixer les seves possibilitats d'intervenció en l'ensorrament. Concretament es va sol·licitar la següent informació:
 - Si van ser requerits per CB, SA, amb ocasió de la detecció de l'esquerda.
 - Si formaria part de les seves competències la intervenció després de la detecció de l'esquerda que presumptament suposava un greu risc.
 - En el cas d'haver estat alertats, quina hauria pogut ser la seva intervenció.
- El 20 de setembre de 2017 va demanar informe a Transports Metropolitans de Barcelona per conèixer l'alteració del recorregut a la línia d'autobús que presta servei en el Cementiri de Montjuïc.
- El 2 d'octubre de 2017 es va mantenir una reunió amb diverses famílies que havien estat afectades per l'ensorrament.
- El 25 d'octubre de 2017 es va rebre l'informe de la Regidoria de Presidència, Aigua i Energia en què es donava resposta a la demanda de la síndica de greuges.
- El 9 de novembre de 2017 es va rebre l'informe del Comissionat de Seguretat en què es donava resposta a la demanda de la síndica de greuges.
- El dia 28 de novembre de 2017 la síndica va mantenir una reunió amb el Director General de CB, SA, i amb les antropòlogues forenses que realitzen tasques de recuperació i identificació de restes.
- El 13 de desembre de 2017, membres de l'equip de la Sindicatura de Greuges de Barcelona van realitzar una inspecció ocular al Cementiri de Montjuïc.
- El 15 de desembre de 2017 l'assessora tècnica, a partir de la documentació oficial aportada per la persona interessada, la informació facilitada pels diferents serveis municipals i l'anàlisi dels fets, va emetre un informe proposat amb les consideracions següents.

CONSIDERACIONS

Objecte de l'actuació

La Sindicatura de Greuges ha tingut coneixement, a través dels mitjans de comunicació, de l'ensorrament produït al Cementiri de Montjuïc, als carrers Sant Antoni Abad i Sant Joaquim, en el qual s'han vist afectats 144 nínxols.

L'accident ha comportat, entre altres conseqüències, la barreja de diferents restes òssies que ara caldrà recuperar i separar de forma idònia per tal de ser entregades als familiars i donar-los una sepultura digna.

La síndica es va desplaçar al lloc dels fets per comprovar l'abast de l'ensorrament, i va mantenir una reunió amb el director general de CB, SA, en la qual també hi era present l'arquitecte responsable del manteniment de l'equipament.

En l'esmentada reunió es va informar la síndica de les actuacions dutes a terme per CB, SA, des del dimecres dia 13 de setembre, moment en què es va detectar una esquerda i es va valorar la seva perillositat. Segons indiquen els responsables, es van tallar els carrers afectats i es va modificar la ruta de l'autobús de la línia 107, que circula pel carrer Sant Antoni Abad. L'endemà es va mantenir una reunió amb el responsable de manteniment, i el dia 15, a primera hora del matí, es va produir l'enfonsament del bloc. Mantenen que el Pla Director 2007 del Cementiri de Montjuïc no qualificava aquella zona de risc.

Manifesten que en les actuacions posteriors es va prioritzar la de posar els fets en coneixement de les famílies afectades, amb les quals es va contactar telefònicament i es va posar a la seva disposició atenció psicològica. Alhora es va reforçar la centraleta de trucades per donar resposta a totes les persones afectades i informació a aquelles que ho sol·licitessin.

Quant als serveis als quals es van dirigir per obtenir col·laboració, manifesten que van ser el Jutjat de Guàrdia i l'Institut de Medicina Legal i Ciències Forenses (IMALEC), tot i que van rebutjar la petició al·legant manca de competència per intervenir.

Segons van informar a la síndica, el nombre de nínxols afectats que estaven ocupats eren 117, i s'havia pogut identificar les restes de 28 cossos, que van ser traslladats a altres nínxols.

Donen compte de les tasques de retirada de runes i separació de restes que s'estava efectuant en aquell moment, i informen de la participació de dues persones antropòlogues cedides a través d'un centre universitari.

La Sindicatura demana si es van sol·licitar els serveis de la policia municipal o dels bombers, a la qual cosa van respondre de forma negativa.

En els darrers dies, diverses persones afectades pels fets s'han dirigit a la Sindicatura per denunciar atenció deficitària per part de CB, SA, així com la desconfiança sobre la correcta identificació dels seus familiars. Així mateix, denuncien una manca de manteniment del bloc sinistrat que havia estat advertida als responsables de Cementiris, i neguen que els dies anteriors a l'accident s'hagués tallat els carrers que van resultar afectats.

Posició municipal

El regidor de Presidència, Aigua i Energia facilita a la síndica **l'informe elaborat per Cementiris de Barcelona**, en què dona resposta a les qüestions plantejades per la Sindicatura de Greuges, en el contingut del qual destaca:

1. Actuacions concretes que es van realitzar des del moment en què es va detectar l'esquerda que va ser valorada com d'alt risc:

Manifesten que el dia 13 de setembre, a les 16.00 hores, el director d'Obres de CB,SA, va avisar el director general que s'havia detectat una esquerda anòmla al bloc de nínxol Sant Antoni Abad / Sant Joaquim. Es traslladen a veure-ho in situ i

es decideix tallar el trànsit de persones i vehicles de forma immediata davant del dubte. A continuació s'avisava a TMB que es talla el pas del carrer i que afecta la línia 107 de bus perquè el desviïn. Es destaquen tres persones (seguretat i auxiliar d'informació) al punt afectat per impedir el pas i atendre qui ho requereixi. Es contacta amb l'arquitecte coordinador del Pla Director del Cementiri de Montjuïc i se'l cita l'endemà a primera hora.

El dia 14 de setembre, a les 9 hores, el director general, el director d'obres i l'arquitecte es reuneixen a la zona afectada per avaluar in situ els riscos i la situació real. L'arquitecte es mostra preocupat i aprova la mesura d'haver tallat el trànsit. S'acorda realitzar actuacions urgents. Se'n plantegen dues: iniciar la retirada o l'enderroc de les pedres a la part del darrere del bloc de nínxols amb l'ús d'una cistella per evitar riscos i a fi d'alleugerir el pes que suporta, o bé crear contraforts a la base del bloc i evitar la caiguda. Acorden que l'endemà, divendres 15 de setembre, s'iniciaran les tasques dirigides a reduir el risc d'esfondrament i s'avisava el contractista perquè es presenti amb material a la zona l'endemà.

El dia 15 de setembre, a les 7.30 hores, el bloc de nínxols es col·lapsa i cau a la zona que havia estat encerclada. Aprofitant una reunió del Consell d'Administració prèviament convocada, el director general informa del fet als membres del Consell a les 9 hores. Un cop acabada la reunió del Consell, el director general, a les 10 hores, convoca un gabinet de crisi. Es prenen dues decisions d'efecte immediat:

- Avisar tan ràpidament com es pugui els titulars afectats.
- Iniciar immediatament les tasques de recuperació dels difunts de fàcil i evident identificació per donar-los sepultura en un bloc de nínxols proper.

Així mateix es duen a terme altres accions:

- Contacte amb l'Institut de Medicina Legal de Catalunya, que informen que no poden intervenir per no tractar-se d'una actuació judicial.
- Contacte amb el Jutjat d'Instància civil: tots ells consulten amb els jutges i indiquen que no és competència seva ja que l'accident no ha causat cap mort.
- Contacte amb el Centre d'Urgències i Emergències Socials de Barcelona (CUESB), que es posa a disposició de Cementiris de Barcelona, SA.
- Organització d'un dispositiu per al cap de setmana.
- S'inicien les tasques de desenrunament a les 18 hores.
- Es presenta a la zona afectada el pèrit de l'asseguradora

Els dies 16 i 17 de setembre està en marxa el dispositiu d'atenció als titulars i familiars que acudeixen al cementiri.

El dia 18 de setembre, una vegada finalitzades les primeres tasques de desenrunament, s'aturen les feines ja que la retirada de runa allibera una part de l'edifici, cosa que fa que sigui arriscat seguir la tasca. Es passa a assegurar la zona i l'edifici per tal de poder seguir més endavant. S'atura la recuperació i reinhumació de difunts fins que la zona torni a ser segura. S'atenen els mitjans de comunicació i se segueix amb l'atenció i informació als afectats. També se sol·liciten dos informes tècnics urgents a dos arquitectes.

El dia 19 de setembre es manté una reunió amb la Síndica de Greuges de Barcelona i es visita la zona afectada. El mateix dia es reben els informes tècnics encarregats el dia anterior.

El dia 20 de setembre s'inicia la tasca de recuperació, identificació i reinhumació de difunts amb la col·laboració d'antropòlogues. Es manté una reunió amb

l'asseguradora en què se'ls indica que la prioritat és atendre i rescabalar les persones afectades amb sensibilitat i rapidesa.

El dia 21 de setembre s'havia confirmat la identitat de 54 difunts. Aquell dia es van reunir el pèrit amb representants de CB, SA.

El dia 22 de setembre es realitza una roda de premsa i s'informa que ja s'han identificat 63 difunts i s'ha contactat amb 88 dels titulars afectats.

Els dies 23, 24 i 25 de setembre es continua la tasca de les antropòlogues amb la supervisió de l'arquitecte tècnic de CB, SA. Continua l'atenció a les famílies a l'Oficina d'Atenció a l'Usuari.

El dia 26 de setembre les antropòlogues confirmen la identificació de 82 difunts .

2. El nombre total de difunts que ocupaven els 144 nínxols que s'han vist afectats, així com la forma com es realitzaran les tasques de recuperació i identificació de les restes.

Manifesten que el nombre total de nínxols afectats és de 144:

- 68 es van ensorrar
- 28 s'han enderrocat de forma controlada
- 24 hauran de ser enderrocats de forma controlada
- 18 han patit danys però la identificació dels difunts serà probablement reeixida quan s'hi pugui accedir.
- 6 no han patit cap dany.

El nombre total de difunts inhumats és de 358. En un primer moment es van recuperar aquells que es trobaven dins del fèretre. Després, la tasca de recuperació, identificació i reinhumació dels difunts s'està duent a terme amb la supervisió de dues antropòlogues expertes en la matèria. Una primera fase es du a terme in situ, i una segona es durà a terme en un laboratori al cementeri mateix.

3. L'atenció dispensada als familiars de les persones inhumades.

Assenyalen que des del primer moment van iniciar contactes amb els titulars i, en el moment de l'elaboració de l'informe a la Sindicatura de Greuges, havien contactat amb 88 titulars. S'estudiava valorar una sèrie d'accions, com incloure anuncis al *Butlletí Oficial de la Província de Barcelona* i a diaris d'àmplia tirada.

El dia 16 de setembre es va crear un dispositiu especial d'atenció al públic. Així mateix es va comptar amb dos psicòlegs del CUESB.

4. El protocol que se seguirà amb les famílies afectades en les tasques d'identificació i tractament posterior de les persones inhumades.

Les antropòlogues que estan treballant en aquesta tasca emetran una avaluació respecte de cada difunt i es farà saber a les famílies, especialment les d'aquells la identificació dels quals ha estat clara i evident.

Malgrat això, es donarà l'oportunitat d'accedir a les sepultures provisionals per a qui ho desitgi, sempre que es compleixin els requisits del Decret 297/1997, de

policia sanitària mortuòria. Tot i així, per a qui ho requereixi, i atenent les recomanacions de les antropòlogues, es realitzaran proves d'ADN quan calgui.

Mentrestant, els difunts estan sent inhumats a un bloc de nínxols de la Via Sant Joaquim de forma provisional. Seguidament s'oferirà als titulars tornar al bloc esfondrat quan sigui reconstruït o traslladar-se a una altra ubicació.

Altrament, per a aquells difunts i restes que no siguin reclamats s'ha proposat crear un memorial-sepultura on inhumar-los de forma digna, tal com es va fer fa anys al Cementiri de Badalona en un cas similar.

Manifesten que CB, SA es farà càrrec de totes les despeses que aquestes actuacions suposin.

5. Quin peritatge es realitzarà per determinar l'origen i la causa de l'ensorrament i si aquest tindria validesa posterior en el cas que alguns afectats presentessin denúncies.

Anuncien que compten amb el peritatge de la companyia asseguradora de CB, SA. D'altra banda, compten amb dos informes urgents i preliminars que han de ser completats a mesura que l'estat físic de la zona afectada ho permeti. Un informe està elaborat per un expert en arquitectura funerària. L'altre informe emès per un membre de l'Associació d'Arquitectes Experts Judicials i Forenses de Catalunya. Aquest darrer elaborarà un informe diagnòstic complet dels motius de la caiguda del bloc de nínxols i d'acord amb allò que ja s'ha pogut anar constatant i amb les noves informacions que s'obtinguin.

Expliquen que aquests informe, així com aquells que els completin, podrien ser aportats en hipotètics processos judicials futurs.

Tot i això, es treballa amb l'asseguradora de CB,SA, Segurcaixa, per tal que el tracte que es doni als afectats sigui l'adequat i no hi hagi lloc a cap demanda.

6. Quines actuacions es duran a terme per garantir la seguretat en el conjunt edificat del cementiri.

Informen que, d'una banda, s'actualitzarà el Pla Director del Cementiri de Montjuïc, incorporant les obres de rehabilitació i reparació realitzades des de l'any 2007 i fins a l'any 2017. Aquestes obres han suposat una inversió de 10,2 milions d'euros. S'hi incorporaran també les possibles patologies sobrevingudes que hagin pogut aparèixer.

D'altra banda, s'introduiran nous mecanismes de control, a part dels ja existents. En concret:

- Es milloraran els protocols d'observança de tots els elements del cementiri (edificis de nínxols, cobertes, façanes, urbanització, clavegueram, arbrat, etc.) per detectar preventivament qualsevol patologia en el mínim temps possible. Aquest mecanisme ja existeix a través del personal de brigades, que trasllada a l'Àrea d'Obres qualsevol informació respecte d'això.
- Implementació d'una metodologia de monitorització i seguiment de possibles moviments de subsòl o alteracions del nivell freàtic.
- Implementació d'una metodologia de monitorització i seguiment de possibles moviments dels edificis de nínxol, que puguin alertar de patologies perilloses.

Finalment, manifesten que, tal com s'ha fet en el cas que ens ocupa, si es detecta alguna anomalia amb risc, es duran a terme les actuacions necessàries: com ara el tall de la circulació o les actuacions urgents i immediates per assegurar la zona.

7. De quina forma s'actualitzarà el Pla Director del Cementiri de Montjuïc.

El Pla Director s'actualitza segons s'han anat executant les obres que marcava des del 2007 i a través de revisions periòdiques del Cementiri de Montjuïc, que realitzen conjuntament el coordinador de l'equip que va elaborar el Pla Director i l'equip d'Obres de CB, SA.

8. Conjunt d'actuacions que s'han executat després de l'elaboració del Pla Director, així com la inversió que ha suposat.

S'adjunta el detall del conjunt d'obres realitzades entre l'any 2007 i el 2017, amb un total de 10,2 milions d'euros d'inversions. No s'inclouen les inversions realitzades per a la col·lecció de carrosses ni per la nova seu de CB, SA.

9. Disposa CB, SA, d'una assegurança per cobrir els danys patits al recinte amb motiu de l'ensorrament?

Informen que disposen d'una assegurança per a danys propis i danys a tercers, que inclou responsabilitat civil i danys morals, amb Segurcaixa, i disposen dels serveis del *broker* de Marsh.

Segons diuen, actualment ja s'ha traslladat a Marsh i Segurcaixa tota la informació de què disposen, i han mantingut diverses reunions amb el pèrit de Segurcaixa, i els han reiterat la prioritat d'atendre i rescabalar les persones afectades. Així mateix, també és important rescabalar CB, SA, pels danys materials patits.

10. Que s'aporti còpia de l'acta del Consell d'Administració de CB, SA, que va tenir lloc el mateix dia 15 de setembre, en el qual es va anunciar l'accident i es va acordar el tractament davant dels mitjans de comunicació.

Atès que l'accident va tenir lloc a les 7.30 hores i el Consell d'Administració es reunia aquell mateix dia a les 9 hores, el director general i el president del Consell únicament van informar dels fets i encara no disposaven de gaire informació addicional. Únicament es va acordar discreció per part dels membres del Consell a fi i efecte de donar temps d'avisar les persones afectades i perquè no se n'assabentessin per altres mitjans.

En el moment de facilitar aquesta informació, l'acta no està elaborada i informen que tenen un termini fins a la propera reunió ordinària del Consell d'Administració, prevista per al mes de març de 2018.

A continuació informen que el Consell d'Administració es reunirà de forma extraordinària el proper dia 28 de setembre de 2017 per tractar aquest tema de forma exclusiva i per prendre les decisions que corresponguin.

11. Coses diverses:

A més de la informació sol·licitada, posen en coneixement de la Sindicatura que el dia 14 de setembre de 2017, a les 11 hores, van confirmar per escrit a TMB la

conversa mantinguda el dia anterior, sobre la necessitat de modificar el recorregut del bus 107.

També volen posar de manifest que el dia 15 de setembre, a les 12 hores, es va contactar amb l'intendent de la Guàrdia Urbana, i aquest els va dirigir al CUESB.

Finalment, s'adjunten els següents informes tècnics:

- Dictamen previ d'esfondrament d'edifici de nínxols, elaborat per l'arquitecte el dia 19 de setembre de 2017.
- Informe d'avaluació del sinistre en el bloc de nínxols de la via de Sant Antoni Abad i plaça de Sant Joaquim (agrupació 12) del Cementiri de Montjuïc, elaborat per un segon arquitecte.
Aquests dictàmens recollien una primera diagnosi sobre les possibles causes de l'incident.
- Dictamen esfondrament de l'edifici de nínxols, elaborat pel primer arquitecte, i que es pronuncia més extensament sobre les possibles causes de l'esfondrament.
- Informe sobre la metodologia de treball en antropologia forense al Cementiri de Montjuïc (recuperació de restes cadavèriques), elaborat per l'equip antropològic forense de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- Actuacions en relació amb la conservació, rehabilitació i millora del Cementiri de Montjuïc; que planteja la revisió del Pla Director vigent.

Per la seva banda, el **Comissionat de Seguretat** ha informat la síndica en relació amb una possible intervenció del cos de Bombers en els fets, donant resposta als diferents requeriments de la Sindicatura de Greuges de Barcelona:

1. Sobre si van ser requerits per CB, SA, amb ocasió de la detecció de l'esquerda.

Després de preguntar a tot el personal del centre d'atenció de trucades, ningú té cap constància del requeriment de Bombers per aquest incident. Recorden que disposen d'un registre gravat de tots els requeriments, i és impossible accedir a un de concret si no disposen d'un dia i hora de recerca.

2. Si formaria part de les seves competències la intervenció després de la detecció de l'esquerda que presumptament suposava un greu risc.

Manifesten que la intervenció inicial després de la detecció d'una esquerda és competència de la propietat o responsable de l'establiment. En el cas de trucada al Servei de Prevenció, Extinció d'Incendis i Salvament, és el comandament de major graduació desplaçat al lloc de la intervenció qui valorarà si la incidència detectada comporta un risc imminent per a les persones i adoptarà les mesures que corresponguin.

3. En el cas d'haver estat alertats, quina hauria pogut ser la seva intervenció.

Assenyalen que les intervencions de Bombers en el supòsit de patologies de la construcció sempre s'adeqüen a la valoració del risc que realitza el màxim comandament de la intervenció en el lloc de la incidència. El tipus d'actuació està ajustada a aquesta valoració inicial.

Els informes d'intervenció per patologies estructurals es comuniquen a la Gerència del Districte, que és la que determinarà l'inici del procediment administratiu que correspongui.

Les mesures cautelars que Bombers pot executar davant d'una patologia estructural tenen com a objectiu evitar situacions de risc imminent per a les persones i poden ser: precintament de zones a via pública per impedir el pas de persones, limitacions d'accés de les persones a zones concretes d'un habitatge o establiment; estintolaments preventius d'elements estructurals, desallotjament de parts o la totalitat d'un edifici o establiment, etc.

Finalment, pel que fa al requeriment que aquesta institució va dirigir a **Transports Metropolitans de Barcelona (TMB)**, en el moment de l'elaboració d'aquest informe no s'ha obtingut cap resposta oficial. Malgrat tot, amb la informació facilitada des de CB, SA, així com la publicada al web de TMB, aquesta Sindicatura disposa d'elements per valorar sobre l'avís de modificació del recorregut de la línia 107, que transcorre pel Cementiri de Montjuïc.

Segons informa el director general de CB, SA, en el mateix moment de detectar una esquerda que podia suposar un risc, va alertar el servei d'autobús que transita per una de les vies del Cementiri que va resultar afectada. Segons manifesta, el dia 14 de setembre, a les 11 hores, va formalitzar la petició de modificació de recorregut anticipada el dia anterior, quan es va detectar l'esquerda.

Segons informa TMB, l'avís de la modificació del recorregut és del dia 15 de setembre de 2017, a causa d'obres. En el web de TMB s'anuncia que a partir del dia 17 de setembre de 2017, la línia 107 modifica el seu recorregut i s'anul·la la parada 422 - Via Sant Antoni Abad.

Normativa aplicable

L'article 106 de la Constitució espanyola reconeix el dret del ciutadà a ser indemnitzat per qualsevol lesió que pateixi en qualsevol dels seus béns i drets sempre que sigui conseqüència del funcionament dels serveis públics.

Els articles 32 i següents de la Llei 40/2015, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, d'aplicació al cas concret, estableixen el règim de responsabilitat patrimonial, segons el qual l'Administració respon dels danys causats als ciutadans com a conseqüència de qualsevol lesió sempre que aquesta sigui conseqüència del funcionament normal o anormal dels serveis públics, que el dany sigui efectiu, econòmicament avaluable i individualitzat en relació amb una persona o grup, i que l'afectat no tingui el deure jurídic de suportar-lo.

L'Ordenança Fiscal núm. 3.9, de taxes per serveis de cementiris i cremació, a l'article 2.5 disposa que constitueixen fets imposables la conservació i neteja de vials, xarxa de clavegueram, jardineria i edificis dels serveis de cementiris.

L'Ordenança municipal de cementiris, aprovada per acord del Consell Plenari de 24 d'octubre de 1997, i vigent en el moment en què es van produir els fets, disposa a l'article 1 que la gestió dels cementiris municipals la realitza l'Ajuntament de Barcelona, mitjançant qualsevol de les formes de gestió directa o indirecta.

Valoració i conclusions

Aquesta Sindicatura considera necessari incidir sobre dues qüestions: la relativa a les causes del sinistre i l'eventual responsabilitat municipal; i la relativa a l'afectació dels drets de les persones titulars de les sepultures sinistrades.

Sobre les causes de l'esfondrament i l'eventual responsabilitat municipal:

El Pla Director del Cementiri de Montjuïc, elaborat l'any 2007 i en vigor des de l'any 2008, qualificava com a ACCEPTABLE l'edificació de l'agrupació 12 de la via de Sant Antoni. Aquesta qualificació comportava que no hi haguessin tasques específiques programades a realitzar en el moment d'elaborar-se el Pla ni en un futur pròxim. Tot i això, el dia 15 de setembre d'enguany aquest bloc va patir un col·lapse.

Després de produir-se el sinistre, CB, SA. va encarregar a dos arquitectes un informe tècnic sobre les possibles causes que el van motivar.

Tot i que el Pla Director, elaborat deu anys enrere, atorgava la qualificació d'acceptable al bloc sinistrat, dels informes tècnics encarregats se'n desprèn una confluència de diferents factors relatius a la forma com es va construir el bloc, als materials que es van emprar, i les característiques del terreny on s'assentava.

El contingut dels informes dels arquitectes posa de relleu aspectes relatius a la inadequació dels materials de construcció utilitzats, a la filtració d'humitats o a la forma com es va fer una remunta sobre un edifici ja existent, sense que es reforcessin les estructures. Així mateix, destaquen les característiques del terreny de la muntanya de Montjuïc, que presenta una orografia i geologia molt concreta i que es valora com una "zona crítica entre diferents estructures del terreny", cosa que, a parer de la síndica, hauria d'haver implicat la implementació de millores tècniques addicionals per donar seguretat a la construcció.

L'informe l'elaborat pel primer arquitecte, conclou el següent:

*És l'opinió del perit que subscriu que el sinistre **ha estat fortuït**, sense possibilitat de detecció i de realització d'accions de consolidació prèvies, per la impossibilitat d'accedir a les parts afectades.*

Amb posterioritat al sinistre i del desenrunat, i en poder accedir a la base del mur de maçoneria i inspeccionar les parts fins aleshores inaccessibles, es detecta presència de humitat en la base del mur. El despreniment del gruix del revestiment d'arrebossat i l'existència de vegetació arrelada en tot el gruix del mur en són dos indicadors.

L'acció continuada de l'aigua subterrània sobre l'estructura de l'edifici, en filtrar-se des de sòl fins xopar la base del mur de maçoneria, disgregant-ne el material cohesiu, és un factor de gran incidència en l'estabilitat de les estructures d'aquest tipus.

Una causa coadjuvant pot haver estat la pluja rebuda en els dies anteriors, juntament amb un salt tèrmic produït en les hores anteriors.

L'informe redactat pel segon arquitecte es refereix a una manca de monolitisme a la coberta dels edificis dels nínxols que els doni estabilitat davant possibles moviments, tant del terreny com tèrmics. També menciona la baixa qualitat dels materials utilitzats en la construcció o la deficient adherència entre l'aglomerat i les pedres que conformen la maçoneria del tancament. Malgrat això, en les seves conclusions, pel que fa als aspectes relacionats amb la construcció, únicament es refereix als detectats a la part interior dels nínxols. Així, l'informe conclou:

A la vista de l'anàlisi efectuat i dels aspectes exposats anteriorment considero que, malgrat les actuacions derivades i programades segons el pla de manteniment previst en el Pla Director del 2008 del Cementiri de Montjuïc, no es podia preveure el col·lapse imminent de l'edifici de nínxols objecte del present informe per les raons següents:

- *La situació geològica (...).*
- *L'afectació de l'edifici de nínxols, per la seva configuració, rau en un problema estructural que només es podria detectar amb precisió a través d'una observació directa de l'interior –sepultura– és fàcil entendre que les lesions derivades, al llarg dels anys en l'interior no siguin visibles i per tant, impossibles d'avaluar.*

Finalment, a la vista de l'exposició de motius i raonaments realitzada, considero que el col·lapse de l'edifici de nínxols ha estat producte de diferents circumstàncies negatives acumulatives i que són imprevisibles d'abordar com a situació de risc imminent.

En aquests moments, la síndica desconeix si l'Ajuntament ja disposa del dictamen pericial de l'asseguradora per avaluar els danys i, si és així, el contingut i les conclusions que s'extreuen.

Entenem que són els dictàmens elaborats per professionals experts en matèria de construccions els que han de determinar les causes del sinistre. Ara bé, si acceptem el contingut dels informes dels arquitectes de què disposem, aquelles deficiències constructives que es mencionen: materials deficients, filtracions d'aigües o sobrecàrrega dels murs, així com l'orografia del terreny on s'assenten els blocs de nínxols, ja hi eren en el moment de la redacció del Pla Director. Per tant, a **la síndica li queda el dubte raonable sobre si aquestes patologies i deficiències es podien haver detectat prèviament per tal realitzar actuacions preventives per donar més seguretat a la construcció.** Tampoc no es van observar deficiències en les tasques de manteniment ordinari del recinte realitzades pels treballadors de CB, SA.

Dos dies abans del sinistre, segons informa CB, SA, es va detectar la presència d'una esquerda, situada en una de les vies on es trobava l'edifici esfondrat, cosa que va alertar els responsables del manteniment i el director d'Obres de Cementiris. De fet, quan la síndica i alguns membres del seu equip van visitar la zona sinistrada van poder observar l'esquerda i les seves dimensions. Ara bé, cap dels informes tècnics dels arquitectes menciona aquesta manifestació externa ni la relació que pot tenir amb el que consideren causant de l'esfondrament.

De fet, després d'observar l'esquerda, els responsables de CB, SA, van prendre determinades decisions dirigides a evitar danys a les persones, com el tancament de la zona on es valorava risc o la modificació de l'itinerari del autobús 107. A continuació indiquen que van iniciar un pla d'actuacions urgents que no van poder executar, atès que dos dies després es va desencadenar l'esfondrament.

Aquesta instància supervisora va observar que **no es va alertar el cos de Bombers de Barcelona.** No podem presumir que la intervenció dels Bombers hagués modificat el fet resultant, però, en tot cas, entenem que es tracta d'un cos especialitzat que té, entre altres funcions, la de realitzar actuacions de vigilància i prevenció per tal d'evitar o pal·liar les conseqüències de determinats sinistres.

Tal com indiquen els responsables del cos de Bombers, si haguessin estat alertats s'haurien desplaçat al lloc per fer una valoració inicial i, si hagués estat oportú, haurien pogut realitzar mesures cautelars, com estintolaments preventius d'elements estructurals o altres actuacions.

Amb posterioritat als fets, han estat diverses les persones que s'han dirigit a aquesta institució per denunciar el mal estat de conservació d'algunes sepultures. Mereix especial atenció una de les queixes formulades pel titular d'un dret funerari afectat per l'esfondrament. Segons explica, set anys enrere havien detectat desperfectes en les lloses laterals de marbre que suportaven la làpida. Es van esquarterar fins a arribar al seu trencament. En quedar la construcció al descobert van poder comprovar que existien esquerdes. Ho van comunicar als responsables de CB, SA, i, tot i que es va reparar, al setembre del 2016, justament un any abans del col·lapse del bloc, es van tornar a produir les esquerdes i el trencament del marbre. Van comunicar-ho novament a CB, SA, a través d'una instància, i van incidir en l'alarmant estat de deteriorament de la façana a través de diverses fotografies que es van adjuntar a la instància. Un any després el bloc s'esfondrava.

Així mateix, aquesta institució ha rebut altres queixes referides al manteniment en altres zones del Cementiri de Montjuïc. Per això, el dia 13 de desembre de 2017, alguns membres de l'equip de la Sindicatura van visitar el recinte i van poder observar un precari estat de conservació en moltes de les construccions funeràries. La Sindicatura de Greuges no disposa dels recursos tècnics necessaris per diagnosticar si aquest estat de manteniment posa en ris la integritat d'alguns blocs funeraris, malgrat que aquesta podria ser la percepció. En tot cas, la manca de manteniment desllueix el recinte i no escau amb l'obligació de manteniment que té el gestor del recinte, derivada de la imposició de la taxa de conservació prevista a l'Ordenança fiscal 3.9.

A títol d'exemple, podem mencionar que en moltes de les construccions visitades han caigut les pedres que conformen la maçoneria o l'arrebossat de les embocadures de les sepultures, i queden a la vista totxanes que en alguns casos s'esmicolen fàcilment, probablement per les deficiències en la seva qualitat i en la seva cocció tal com citen els arquitectes redactors dels informes tècnics. També s'han detectat alguns blocs amb esquerdes; vegetació que creix dins les sepultures i que sobresurten per les parets, o cobertes de blocs amb un estat, segons entén la síndica, alarmant. Adjuntem informació gràfica d'aquestes observacions.

Segons informa CB, SA, en els darrers 10 anys s'ha invertit la quantitat de 10,2 milions d'euros en les tasques de manteniment per a l'execució del Pla Director del Cementiri. Doncs bé, d'un senzill exercici comptable sobre el nombre total de sepultures del Cementiri de Montjuïc (152.774) multiplicat per l'import més baix corresponent a la taxa de conservació (13,90 euros), el resultat pot arribar a doblar la inversió anunciada per CB, SA. Tot això a reserva d'un possible error per manca d'informació suficient sobre els fallits i altres circumstàncies. Per això, a la vista de l'estat general de conservació del recinte, la síndica es planteja si els recursos destinats al manteniment d'aquest cementiri, derivats de la recaptació de la taxa de conservació aplicada en la seva totalitat, són suficients o bé caldria fer una anàlisi econòmica per tal d'ajustar el preu d'aquesta taxa.

En definitiva, creiem necessari posar de relleu **la preocupació d'aquesta institució pel manteniment del recinte del Cementi de Montjuïc, i especialment pel fet que més blocs de nínxols puguin estar en una situació similar al bloc esfondrat.** La síndica considera imprescindible una revisió rigorosa de totes les edificacions que puguin patir patologies i especialment aquelles construïdes amb idèntiques tècniques i

circumstàncies, i incidir en el manteniment predictiu per tal d'evitar que el succés es reproduïxi en altres indrets del Cementiri. Entén la síndica que aquesta supervisió es produirà amb la revisió del Pla Director vigent, ja que el vigent en aquests moments ha demostrat no ser suficient per detectar i diagnosticar riscos en les construccions funeràries.

En tot cas, en el supòsit que ha estat objecte de la supervisió de la Sindicatura de Greuges de Barcelona, **restarem pendents del resultat de les diverses actuacions administratives i/o judicials que hauran de concloure les causes del sinistre i, en consideració a aquestes, determinar si no era possible preveure-les, o bé si hi ha indicis d'un dèficit en el manteniment del Cementiri o una anòmala diagnosi en el Pla Director.**

Pel que fa a la **responsabilitat patrimonial de l'Administració**, el nostre ordenament jurídic la configura com una responsabilitat directa i objectiva que obliga a indemnitzar tota lesió que pateixin els particulars en qualsevol dels seus béns o drets, sempre que sigui conseqüència del funcionament normal o anormal dels serveis públics.

Segons la doctrina jurisprudencial consolidada, la responsabilitat patrimonial és objectiva o de resultat, de forma que el més rellevant no és el procedir antijurídic de l'Administració, sinó l'antijuridicitat del resultat o lesió, tot i que és imprescindible que existeixi nexa causal entre el funcionament normal o anormal del servei públic i el resultat lesiu o danyós produït.

En tot cas, l'Ajuntament no pot obviar els danys reals i objectius que s'han produït amb l'esfondrament del bloc de nínxols, i ha d'assumir la seva responsabilitat davant de les famílies afectades, arribant a acords de rescabament pels danys morals que el sinistre els hagi ocasionat, i més tractant-se de persones que han assumit les seves obligacions tributàries relatives al manteniment del Cementiri per evitar que fets com aquests es poguessin produir.

Sobre l'afectació en els drets de les persones titulars de les sepultures:

Aquesta institució també vol constatar l'afectació de drets dels titulars de les sepultures esfondrades, ja que, tot i afrontar correctament les obligacions tributàries derivades del manteniment del recinte, han patit les conseqüències de l'esfondrament i el consegüent extraviament de les despulles dels seus éssers estimats allà custodiades.

Un grup de persones afectades es van dirigir a la Sindicatura. Les seves queixes eren fonamentalment dues:

- **Descontentament amb l'atenció i la informació rebuda per part de CB, SA.**
Algunes famílies van expressar a la síndica la seva percepció que des de CB, SA, no se'ls va informar amb diligència i transparència. Segons explicaven, els havien contactat individualment i els havien donat una informació incompleta sobre els fets. Aquest tractament dels fets per part dels responsables de CB, SA, va generar desconfiança als afectats, que dies després de reunir-se amb la síndica es van agrupar i van decidir contractar els serveis d'un advocat per tal que els assistís en

les actuacions jurídiques que es considerin necessàries, dirigides a esclarir els fets i a vetllar per la correcta actuació municipal en el retorn de la situació a l'estat anterior al col·lapse.

Atesa la dimensió dels fets, la síndica creu que, més enllà d'una roda de premsa o d'informació a títol individual, hauria calgut alguna convocatòria informativa de caràcter general a les famílies afectades per donar-los a conèixer, amb detall, els fets succeïts, l'afectació general, així com les previsions dels treballs per normalitzar la situació.

Ara bé, només s'ha donat informació col·lectiva i s'han facilitat informes tècnics a les famílies que s'han agrupat per a la defensa dels seus drets i ho han sol·licitat expressament. La Sindicatura coneix que les famílies agrupades van ser rebudes en diverses ocasions pels màxims responsables municipals, acompanyats en una ocasió pel director general de CB, SA, i per les antropòlogues forenses contractades, que en el decurs de la trobada van explicar la metodologia de treball que s'estava utilitzant per separar i identificar les despulles.

No tenim coneixement que s'hagi donat el mateix tractament informatiu a la resta de famílies, tot i que CB, SA, manifesta que s'ha contactat amb els afectats per explicar la situació de forma individualitzada i per demanar la seva col·laboració en les tasques d'identificació dels seus familiars.

Finalment, en aquest apartat volem mencionar les dificultats que manifesten algunes de les persones afectades per tal que els responsables de CB, SA, facilitin l'accés al lloc sinistrat a un arquitecte contractat per les famílies agrupades. Segons explica una persona a la síndica, la setmana del 27 de novembre de 2017, després que no se li permetés visitar el lloc on es va produir el col·lapse, va sol·licitar formalment accedir-hi, sense que en el moment d'elaborar aquest informe hagi obtingut cap resposta de CB, SA. Entretant, les obres de rehabilitació van seguint el seu curs. Entenen les persones afectades que aquesta actuació per part dels gestors del recinte denota una manca de transparència alhora que pot ocultar als afectats les causes reals de l'esfondrament.

- **Preocupació per la localització i identificació de les despulles dels seus familiars.**

Les famílies van traslladar a aquesta instància supervisora la seva inquietud per la localització i identificació correcta de les restes òssies.

També es mostraven disconformes amb el fet que les restes mortals presumptament identificades s'haguessin traslladat a altres sepultures sense avisar els familiars. La síndica considera que en els supòsits en què es coneix la identitat de les restes, s'hauria de tenir en compte a les famílies per si consideren adient presenciar l'acte de nova sepultura. També és important donar als afectats garanties que les restes coincideixen amb les dels seus éssers estimats.

Tal com hem apuntat en altres decisions, la pèrdua de les restes dels éssers estimats té un impacte moral molt important. No podem obviar que, com ja s'ha assenyalat a CB, SA, en alguna sentència judicial, en la nostra societat, culturalment, la desaparició de les restes de persones que van ser estimades en vida produeix una alteració moral i psíquica i origina uns danys i perjudicis morals susceptibles de ser indemnitzats.

Poc abans d'elaborar aquesta decisió, la Sindicatura va conèixer de primera mà els treballs que està realitzant l'equip d'antropòlogues forenses dirigits a identificar les restes fins allà on la pràctica científica ho permeti.

Així mateix, tenim coneixement de l'alt grau de satisfacció i la confiança que va merèixer, a les famílies agrupades, la tasca d'aquestes professionals, després que expliquessin a bastament els procediments que apliquen en les identificacions en el marc d'una de les reunions de seguiment que es van dur a terme amb els responsables municipals. Segons expliquen, es garantirà la realització de proves d'ADN sempre que sigui factible.

Però les famílies continuen qüestionant el tractament que es va fer de les restes durant la retirada inicial de runa els dies posteriors a l'esfondrament, i sense la presència de les antropòlogues forenses. La síndica va traslladar aquesta inquietud a les professionals, que li van manifestar la seva consideració positiva vers la capacitat dels treballadors que van realitzar les tasques de desenrunament inicials, i el rigor i la diligència amb què les van executar.

També considerem necessari incidir en el fet que en l'informe de les antropòlogues, facilitat també als familiars agrupats, es menciona la possibilitat que en alguns casos la identificació no sigui possible, bé perquè les restes estan molt disperses i/o malmeses o bé per la inexistència de dades *ante mortem* dels difunts o bé de familiars.

Arribat el cas, CB, SA, preveu la creació d'un espai de memoràndum que aculli totes les restes que no han pogut ser identificades. En aquest sentit, la síndica considera imprescindible que la informació que es traslladi a les persones que es puguin veure afectades sigui al màxim de rigorosa i transparent, i que se'ls facilitin les eines necessàries per tal que puguin afrontar la situació.

Ara per ara, cal esmerçar tots els esforços en el restabliment de la situació al seu estat anterior tant com sigui possible.

CONCLUSIÓ

Aquesta Sindicatura té com a missió valorar si s'ha produït un greuge i, considerats els fets i les normes aplicables, conclou l'existència de responsabilitat municipal en els danys ocasionats per l'ensorrament d'un bloc de nínxols al Cementiri de Montjuïc, sens perjudici del que es pugui resoldre en posteriors actuacions administratives i/o judicials.

I per tant:

- Estima que s'han ocasionat danys i perjudicis a les persones titulars de drets funeraris afectades pel col·lapse d'un bloc de nínxols al Cementiri de Montjuïc.
- Recomana a Cementiris de Barcelona, SA, que s'acompleixi amb rigor i transparència el dret d'informació que assisteix les persones titulars dels drets funeraris afectats.

- Recomana a Cementiris de Barcelona, SA, que s'aboquin tots els recursos necessaris per identificar les restes fins allà on la pràctica científica ho permeti.
- Recomana a Cementiris de Barcelona, SA, que en la mesura en què es vagi verificant la identitat de les restes, se'n doni compte a les famílies per si consideren adient presenciar l'acte de nova sepultura.
- Recomana a Cementiris de Barcelona, SA, que al més aviat possible es dugui a terme una revisió rigorosa de totes aquelles edificacions construïdes amb idèntiques tècniques i circumstàncies, i que es prioritzi el manteniment predictiu per tal d'evitar que el succés es reproduïxi en altres indrets del Cementiri.
- Recomana a Cementiris de Barcelona, SA, que s'elabori un rigorós estudi econòmic que determini si la taxa de conservació del Cementiri de Montjuïc, aplicada en la seva totalitat, és suficient per donar compliment a l'obligació de conservació del recinte, o bé caldria ajustar el preu de la taxa. Així mateix, que s'informi aquesta Sindicatura del resultat de l'informe.
- Adverteix a Cementiris de Barcelona, SA, sobre la seva responsabilitat, com a gestors del Cementiri de Montjuïc, de mantenir el recinte en un correcte estat de conservació i manteniment.
- Demana a Cementiris de Barcelona, SA, que informi aquesta Sindicatura del resultat de la revisió del Pla Director 2007.
- Demana a Cementiris de Barcelona, SA, que mantingui informada aquesta Sindicatura del resultat de les actuacions administratives i/o judicials que concloguin les causes del sinistre; de les responsabilitats que se'n deriven de l'esfondrament, i de l'evolució de les tasques que s'estan duent a terme per tal de restablir la situació a l'estat anterior.

Aquesta decisió es comunicarà a l'òrgan municipal competent, se'n donarà compte al Plenari del Consell Municipal en l'informe anual reglamentari i del seu contingut s'informarà la persona interessada.

Barcelona, 29 de desembre de 2017